

"מבצע" בימים עברו

חיפה — מאורעות 1929. הפורעים הערבים נבלמו אמנם, ולא הצליחו לחדור אל תוך אזורי הישוב היהודי שבעיר, אך בלילות היו שריפות של רכוש יהודי מאדימות את פאתי השמים. כוחות ההגנה הקטנים והדלים, לא היה ביכולתם להמצא בכל מקום. ונתגלה הכרח לצמצם את הכוחות השומרים, ולהקים כוח נייד אשר יהיה מחולק בכמה מקומות רכז, מוכן לכל פורענות.

זכורני, שבמשך מספר ימים רצופים נגרמו לנו אבידות לא מעטות; ברובן — מידי המון פרוע ובחלקן — מירידות פורעים בשתוף עם שוטרים ערביים מזוינים. נראה כי תגובתנו היתה חלשה ביותר וכי לא נפגעו באותם הימים מאנשי האויב. יעקב פת, שהיה מפקד העיר אותה שעה, החליט, איפוא, לבצע מספר פעולות תגמול.

אירע גורלי להיות אחד מעשרות האנשים שנמצאו אותו זמן במקום הרכוז שבאולם הטניס העברי. מיד לאחר הצהרים נכנס לאולם אחד ממפקדי חיפה, ובשם מפקד העיר הכריז כי יש צורך ב־20 מחנדים לפעולה מסוכנת. כל הנוכחים, כ־60 במספר, הועמדו בשורה ולאחר נאום קצר ומלהיב, הודיע המפקד כי כל הרוצה להתנדב יצעד צעד קדימה. כל הנוכחים צעדו קדימה. המפקד הסביר מחדש את גודל הסכנה הכרוכה בפעולה וכי יתכן שההולכים לא ישובו. שוב פקד לצעוד קדימה — ונישנה אותו מחזה. לאחר זאת עבר לארוכה של השורה, הסתכל במבט קשה בעיניו של כל אחד, ובחר 20 איש.

לא ברור לי עד עתה לפי מה התרשם דוקא מאותם 20 האנשים שבחר, ביניהם הייתי גם אני, ביחוד מאחר שלא הכיר איש מהנוכחים. הִיֵּא המאשרים נלקחו לאולם יותר קטן והוחזקו שם במשך שעות מספר עד אשר הופיע אותו מפקד בשנית, בלויט איש צעיר, שוב דיבר על הסכנה הכרוכה בדבר, ושוב נתבקשו עשרה מתנדבים מתוך העשרים. מאחר שכל אחד מה־20 השתוקק כנראה מאוד, לסכן את חייו למען המולדת, נאלצו שני המפקדים -- אשר נבוכו במקצת — לבחור 10 איש. לי ולידידי לא שיחק המזל ולא נבחרנו. כבודנו נפגע קשה.

אחרי ימים של רביצה משעממת באותו מקום רכז, היו בנו רצון וסקרנות גדולה להשתתף באיזו פעולה — והפלגנו תחנתנו לפני המפקדים. לאחר שהוכרזנו כ"נודניקים גדולים" צורפנו לעשרת המאשרים. הובלנו בשורה ארוכה דרך רחובות הדר הכרמל, כשהננו עושים רושם רב בבגדינו המרופטים ובפנינו הבלתי־מגולחים. הגענו לבסוף למפקד העיר עצמו. אף הוא עבר על פני שורת הגבורים המתנדבים, העמיק להסתכל בעינינו, ונשא נאום.

המשימה היתה להדור במכונית לסמטאות הערביות שבעיר העתיקה, בכל מקום שנפגוש באויב, לפתות עליו באש ולהסב לו קרבות. המכונית — היתה האוטובוס הנהללי של אותם הימים, כלומר מכונית שהכניסה אליה מאחור ושני ספסלי ישיבה ארוכים לשני צדיה.

אותו מפקד צעיר נתמנה כמפקד היחידה. מסיבות בלתי ידועות נתמנית אני כסגן. שלושה מבין ה־12 שהגיעו לא נשא חן וחסד בעיני מפקד העיר והם הוחזרו למקום הריכוז.

באותו מעמד מסר לנו מפקד העיר בעצמו אקדה חדש ו־25 כדורים לכל איש; ואני ועוד שני אנשים קבלנו שתי פצצות מילס כל אחת. הנהג קבל, בתורת נשק, שתי צנצנות קטנות ובהן חומצה

גפריתנית, שהיה עליו להחזיק על פניהם של ערבים, אם יתקרבו יותר מדי למכונית. אקדחינו החדשים, ברובם חצי-בראונזיים, נבדקו ע"י כל אחד מאתנו, טרם יציאתנו, ונמצאו ראויים לשמוש. לאחר לחיצת-יד חמה מאת מפקד העיר, יעקב פת, יצאנו לדרך. לאורך כל ספסל ישבו 5 אנשים, ומפקד היחידה ישב ע"י הנהג. התקלה הראשונה אירעה שעה שירדנו במהירות מרחוב הבורג' ופנינו לרחוב נצרת. נתקלנו במחלקה בת 20-30 אנגלים מזוינים, חבושים כובעי פלדה. לאחר מו"מ של כמה רגעים בין המפקד לבין אנשי הצבא — הצלחנו לצאת מהם בשלום. המשכנו לאורך רח' סטנטון ולפנינו נראה קהל ערבים. לכולנו היה ברור שאנו נתקלים באויב. המכונית נסעה במהירות, ועברנו על פני האויב אשר התפזר בבהלה למראה המכונית בלבד.

מאוכזבים ונרגזים המשכנו, עד שהגענו לאחת הסמטאות ובה קהל ערבי עוין שהחל לרגום אותנו באבנים. ניתנה פקודת אש, נשמעו 2 יריות — אחת מהן כנראה היתה מאקדחי — ואחריהן צוחות ערבים. בהרגשת נצחון גדולה המשכנו דרכנו הלאה מתוך חפזים אחר? האויב.

המאורע הסנסציוני של אותו יום התרחש ע"י ואדי רושמיא, לא רחוק מתל-עמל (חליסה באותם הימים). כאן ראינו, נוסף לערבים המזוינים במקלות ואבנים, גם מספר אנשים שאיימו עלינו באקדחים וברובים שבידיהם.

היינו למודי נסיון והמכונית האטה את מהלכה. כשהתקרבנו, פתחנו עליהם באש מכל האקדחים אשר היו בידינו. סבורני שכל אחד הוריק את המחסנית לרוח הקהל הערבי אשר הצטופף משני צדי הדרך ובפתח אחת החצרות. במו עינינו ראינו אחדים מהם נופלים, לאחר שנפגעו מיריותינו. כשהמשיכה המכונית בדרכה, שכבנו — ידידי ואני — על רצפת המכונית, וכל אחד מאתנו הטיל את אחת מפצצות המילס שבידו. הצוחות הגיעו עד לב השמים, והמהומה היתה רבה. המשכנו במהירות מוגברת את דרכנו להדר-הכרמל.

לא ברור מהיכן הופיעו 2 מכוניות משטרה. האחת קטנה ובה ישב מפקד משטרת חיפה, ואלו בשניה, הגדולה יותר, ישבו שוטרים בריטיים מזוינים. הבנו שהן דולקות אחרינו. פנינו לרחוב ברזילי והשארנו את המכונית ברחוב — היה ברור לנו שהשוטרים ישיגוה. ידידי ואני אספנו את כל הנשק אשר היה בידי האנשים, ושלשלנו את הכל לחולצותינו ולכיסינו. תוך שניות, או פחות מזה, נתפזרו כולם ומצאתי את ידידי ואת עצמי רצים במהירות האפשרית. הבסתי לאחור, וראיתי את מכונית המשטרה מתעכבת ליד מכוניתנו העובבה.

נרגשים ומבוהלים מצאנו עצמנו ליד צריף רעוע, כששתי נשים פותחות לפנינו את הדלת ומומינות אותנו פנימה. כשנכנסנו לא היה ביכולתנו להוציא הגה מפינו. אחת מפצצות המילס, אשר היתה בחולצתי, נתגלגלה דרך המכנסים ונפלה על רצפת הצריף. בלי אומר ודברים פרקו מעלינו שתי הנשים את הנשק והתחמושת, והסתירום בתוך שני מזדונים אשר היו מונחים על ארגזים של פחי נפט.

אחת הנשים הביאה קערת מים ורחצה את פניו וידינו. השניה דחפה את חולצותינו למכנסינו, ניקתה את בגדינו מאבק וזחמה, וניסתה לשוות לנו דמות של אנשים הגונים. כעבור רגעים מספר היינו ישובים על ספסל, בידינו כוסות טה ופרוסות לחם גדולות.

★

בשעות הערב, אספנו את הנשק, התיצבנו לפני מפקד העיר ומסרנו לו דו"ח על הפעולה.